



ผลการจัดกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐาน
ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
EFFECTS ON THE ELDERLY - YOUTH RELATIONSHIP OF ORGANIZING A LOCAL-WISDOM
BASED NON-FORMAL EDUCATIONAL PROCESS

นายจุฑาเทพ จิตวิไล *
Juthathep Jitwilai
รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตน์อุบล **
Assoc. Prof. Archanya Ratana-Ubol, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อจัดกระบวนการจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 2) เพื่อศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้สูงอายุจำนวน 3 คน และเยาวชนจำนวน 10 คน ในอำเภอ ชนบท จังหวัด ขอนแก่น ที่สนใจภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกันโดยใช้กระบวนการ Andragogy ของ Knowles (1980) สำหรับเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลคือแบบบันทึกกิจกรรมแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้สูงอายุและเยาวชนได้ทำกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกัน ตั้งแต่การสร้างบรรยากาศและการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการเรียนรู้ระหว่างกัน อีกทั้งได้ร่วมกันหาเป้าหมายวางแผนออกแบบดำเนินกิจกรรมและวัดประเมินผลการทำผ้าไหมร่วมกัน 2. หลังจากผู้สูงอายุและเยาวชนได้ทำกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกันได้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนซึ่งประกอบไปด้วย 1) การสื่อสารเพื่อรับฟังความคิดเห็นระหว่างกัน 2) การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 3) การให้โอกาสเชื่อใจในการทำงานระหว่างกัน 4) การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดีระหว่างกัน 5) การยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคลระหว่างกัน

*นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Graduate Student of Non-Formal Education Division, Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University
E-mail Address: krutitle.education.chula@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**Lecturer of Non-Formal Education Division, Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University
E-mail Address: archanya@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were 1) to organize a local-wisdom based non-formal educational process of the elderly-youth relationship 2) to study the effects of organizing a local-wisdom based non-formal educational process of the elderly-youth relationship. This study was conducted qualitatively. The participants were elderly and young residents of Chonnabot District in Khon Kaen Province.. Andragogy of Knowles (1980) was applied as non-formal educational process for activity planning and to facilitate the study the elderly-youth relationship. The research instruments were activity logs, observations, and interviews. Data were analyzed through content analysis.

The results of this study indicated the following:

1. In order to facilitate the local-wisdom based non-formal educational process to enhance the elderly-youth relationship, a number of elements are critical. For example, in this study, participants planned to weave Mudmee silk together by creating a collaborative learning atmosphere, with an appropriate physical environment designed for collaborative learning, targeting a silk-weaving activity involving collaborative planning, design, and implementation of the silk-weaving activities, including collaborative assessment of silk works.

2. With regard to the effects of organizing a local-wisdom based non-formal educational process on the elderly-youth relationship, the following results were identified from the collaborative silk activity:

a) the activity involved straightforward communication b) participants assisted others through encouragement and keenness to help each other c) elderly and youth were likely to feel trustful of each other during the work, d) sincerity and appreciation developed between elderly and youth, e) there was acceptance of individual characteristics between elderly and the youth and realization of individual characteristics between the two groups.

Moreover, the activities effectively support local wisdom in the implemented area.

คำสำคัญ: การศึกษานอกระบบโรงเรียน / แอนดราโกจี / ภูมิปัญญาพื้นบ้าน / ผ้าไหมมัดหมี่ / ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

KEYWORDS: Non-Formal Education / Andragogy / Local wisdom / Mudmee silk / Elderly-Youth relationship

บทนำ

จากรายงานข้อมูลมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560 พบว่า สัดส่วนโครงสร้างของประชากรในวัยเด็กลดลงในขณะที่ประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปขยายตัวเพิ่มขึ้น สูงขึ้นถึงร้อยละ 20 สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนโครงสร้างของประชากรจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบซึ่งปัญหาที่กล่าวมาทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างประชากรวัยเด็กเยาวชนและวัยผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนชนบทหลายแห่งจะมีเพียงรุ่นปู่ย่าตายายที่อยู่กับรุ่นหลานโดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่มีเด็กในวัยกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่นเยาวชนปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชากรรุ่นปู่ย่าตายายหรือผู้สูงอายุนั้นคือปัญหาช่องว่างระหว่างวัยทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันของทั้งสองฝ่าย โดยปัญหาความไม่เข้าใจระหว่างวัยนี้มีสาเหตุมาจากทั้งผู้สูงอายุและเยาวชนเอง อีกทั้งการมีประสบการณ์ของชีวิตที่แตกต่างกันทั้งบริบททางสังคมที่หลากหลายนั้นนำไปสู่ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างวัยที่ลดน้อยถอยห่างลง โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและผู้สูงอายุทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กลุ่มรุ่นพ่อแม่ปล่อยให้ลูกหลานอยู่กับประชากรรุ่นปู่ย่า (วณิชชา ณรงค์ชัย, 2556)

หลักการของการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นเป็นการศึกษาที่มีการมุ่งเน้นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มเป้าหมายโดยสอดคล้องกับสภาพปัญหาความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตและความต้องการของชุมชนและสังคมโดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกันในการจัดกระบวนการทั้งในแหล่งเรียนรู้และวิถีเรียนรู้ มีความยืดหยุ่นในการเรียนสอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้นจริง โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นส่วนในการจัดการศึกษาและสามารถนำไปแก้ไขได้ทันที (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551) ดังนั้นการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเป็นการจัดกระบวนการที่จะทำให้ผู้สูงอายุและเยาวชนมีกิจกรรมที่ทำให้ทั้งสองวัยมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน โดยต้องมีการร่วมวางแผนกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้โดยแนวคิด Andragogy ที่ Knowles (1980) ให้นำเสนอเป็นกระบวนการในการจัดกิจกรรมร่วมกัน ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและเยาวชนมา พบปะมีเวลาร่วมกันและเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งความสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นนั้นประกอบไปด้วย การสื่อสารเพื่อรับฟังและการแสดงความคิดเห็น การช่วยเหลือผู้อื่น การเชื่อใจผู้อื่น การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี และการยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคลซึ่งประเด็นดังกล่าวมานี้เป็นลักษณะที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนไปทางที่ดีขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2546; ธีัญญาภรณ์ ศิริธรรมาโรจน์, 2559; มัลลิกา คณานุรักษ์ 2547; วิโรจน์ อารีย์กุล, 2553; สมพร สุทัศนีย์, 2554; สุรพล พยอมแย้ม, 2548) สำหรับเนื้อหาที่เหมาะสมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนนั้นเป็นเรื่องราวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของพวกเขาทั้งสองฝ่ายนั้นคือ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นเป็นองค์ความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ที่สั่งสมสืบทอดมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของคนแต่ละพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการ, 2553) สำหรับเนื้อหาเรื่องของภูมิปัญญาการทำผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดแห่งที่มีชื่อเสียงโดดเด่นเกี่ยวกับการทำผ้าไหมระดับประเทศ โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอผ้าไหมชนบทซึ่งเป็นการทำผ้าที่มีการลอกเลียนแบบได้ยาก (กรมหม่อนไหม, 2555) แต่เนื่องด้วยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ภูมิปัญญาในการทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบทดังกล่าวได้ถูกละเลยไป ที่กล่าวทั้งหมดมานี้หากผู้สูงอายุและเยาวชนมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชนมีการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความพร้อมในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเยาวชน จะสามารถเป็นกิจกรรมที่เป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ (บังอร ธรรมศิริ, 2549) ผู้วิจัยมุ่งหวังว่ากระบวนการการศึกษานอกระบบโดยใช้กระบวนการของ Andragogy อีกทั้งนำภูมิปัญญาการทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท เป็นกิจกรรมในการดำเนินกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนมากขึ้น และจะทำให้ปัญหาความขัดแย้งและช่องว่างระหว่างวัยของผู้สูงอายุและเยาวชนลดลงต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

กรอบแนวคิดของการวิจัย



ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องผลการจัดกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐาน ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนมีขั้นตอนการจัดกระบวนการ โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนการวิจัย 5 ขั้นตอน ตามแนวคิด Andragogy ของ Knowles ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน ผู้วิจัยได้การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเตรียมศึกษาชุมชนจากเอกสาร หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปเป็นบริบทของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศที่ดีในการสัมภาษณ์พูดคุยกับบุคคลผู้ที่ให้สัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมงานวิจัยผู้สูงอายุและ เยาวชนที่อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุโดยกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน ในการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการนำผู้สูงอายุและเยาวชนมาจัดกิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่ในสถานที่จริง ตลอดระยะเวลาในการทำกิจกรรม ตลอดจนแลกเปลี่ยนพูดคุยในกระบวนการทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ในการให้ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้สูงอายุและเยาวชนที่อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมประชุมกลุ่มเพื่อให้ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันหาความต้องการและเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนและดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชนโดยร่วมกันออกแบบกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนกับการดำเนินกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน โดยหลังจากที่ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันวางแผนเป้าหมายในการแก้ไขความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ในขั้นตอนนี้จะใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยผู้สูงอายุและเยาวชนจับกลุ่มตามความสนใจและวางแผนกิจกรรมที่อยากทำร่วมกันในการเรียนรู้การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน การร่วมกันประเมินผลระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนหลังจากการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ด้วยการประชุมกลุ่มเพื่อการประเมินผลและสะท้อนการเรียนรู้โดย ผู้วิจัยนัดหมายผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมพูดคุยประเมินผลระหว่างจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนและสะท้อนความคิดเห็นและการสำเร็จตามเป้าหมายของความสัมพันธ์ระหว่างสองวัยที่ได้ร่วมกันวางแผนดำเนินการทั้งหมด

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 สรุปการจัดการกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ในการจัดกระบวนการนี้มีผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 3 คน และมีเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 10 คนจากการประชุมร่วมกันเพื่อหาสภาพปัญหาของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นคือ การมีเวลาในการร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน เวลาในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ผู้สูงอายุต้องการถ่ายทอดวิธีการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอ ชนบท ให้กับเยาวชน ผู้วิจัยเองเป็นสื่อกลางเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มาจัดกิจกรรมร่วมกันซึ่งกระบวนการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียนที่ใช้ คือ แนวคิดของ Andragogy ของ Knowles โดยมีกระบวนการจัด 7 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสร้างบรรยากาศระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้สูงอายุและเยาวชนนัดพบปะพูดคุย ร่วมกันมาทำความรู้จักกันด้วยการสื่อสารที่ใช้ภาษาท้องถิ่น ผู้สูงอายุต้องการถ่ายทอดการทำผ้าไหมมัดหมี่ให้ ลูกหลาน ส่วนเยาวชนต้องการเรียนรู้การทำผ้าไหมมัดหมี่กับผู้สูงอายุ และตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน
2. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน กิจกรรม โดย ผู้สูงอายุและเยาวชนได้ตกลงร่วมกันในสถานที่ในการจัดบ้านของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมซึ่งเป็นสถานที่ที่ ผู้สูงอายุมีการทำผ้าไหมมัดหมี่อยู่แล้ว และทั้งสองฝ่ายจัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกัน
3. การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ด้วยการพูดคุยเรียนรู้ แลกเปลี่ยนในเรื่องความรู้ในการทำผ้าไหมแล้วโดยทั้งผู้สูงอายุและเยาวชนมีเป้าหมายร่วมกันคือ การทำผ้าไหม มัดหมี่อย่างง่าย ด้วยการผลัดเปลี่ยนมาทำผ้าไหมร่วมกันที่บ้านของผู้สูงอายุ โดยละการทำผ้าไหมมัดหมี่ในบาง ขั้นตอนออกได้แก่ ขั้นตอนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการเตรียมไหมเส้นยืน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยาก และใช้เวลานานจึงเลือกขั้นตอนที่ใช้ในการได้ในระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่จำกัด
4. การวางแผนกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ทั้งสองฝ่ายร่วมกันวางแผนกิจกรรม ประกอบไปด้วย กิจกรรมที่สนใจ ลักษณะของขั้นตอนกิจกรรม วัตถุประสงค์ ช่วงเวลาการดำเนินการ แผนกิจกรรม วิธีการทำกิจกรรม วัน/เวลา/สถานที่ในการทำกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ หลักฐานความสำเร็จ และการประเมินผลของกิจกรรม จนได้ข้อสรุปร่วมกันในการกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
5. การออกแบบกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ทั้งสองฝ่ายร่วมกันด้วยแบบบันทึก การวางแผนกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่น ของผู้สูงอายุและ เยาวชน โดยแบ่งออกเป็นลักษณะกิจกรรมร่วมกัน จนได้แผนกิจกรรมร่วมกันแบบเป็นลายลักษณ์อักษร
6. การดำเนินกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ทั้งสองฝ่ายทำกิจกรรมการร่วมกันตามแผน กิจกรรมที่ร่วมกันออกแบบไว้โดย เริ่มตั้งแต่การฟอกไหม การกวักไหม การมัดหมี่ การย้อมหมี่ การแก้หมี่ การกวักหมี่ การปั่นหมี่ ตลอดจนถึงการทอจนเป็นผ้าไหมที่เสร็จสิ้นสมบูรณ์
7. การประเมินผลการจัดกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันประเมิน กิจกรรมร่วมกันและร่วมกันสะท้อนความสัมพันธ์ที่ได้ในการทำกิจกรรม

ระยะที่ 2 สรุปศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สูงอายุและเยาวชน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนโดยประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สูงอายุและเยาวชนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมร่วมกันโดยแบ่งเป็น 5 ด้านประกอบด้วย

ด้านที่ 1 การสื่อสารเพื่อรับฟังและการแสดงความคิดเห็น

1.1 การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา

- การสื่อสารของผู้สูงอายุกับเยาวชน ในมุมมองของผู้สูงอายุมองว่า เมื่อพูดคุยกับเยาวชนที่เข้า ร่วมมีการพูดคุยไม่อ้อมค้อมใช้เหตุผลในการพูดคุยกัน เยาวชนสามารถรับฟังและสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี
- การสื่อสารของเยาวชนกับผู้สูงอายุ ในมุมมองของเยาวชนเห็นว่า ผู้สูงอายุใช้ภาษาในการสื่อสาร ด้วยภาษาถิ่นที่ง่าย การพูดอธิบายด้วยคำง่ายๆ ละเอียด สงสัยอะไรผู้สูงอายุตอบคำถามได้ชัดเจนผู้สูงอายุ สังเกตเยาวชนในการทำผ้าไหมตลอดและคอยดูแลคอยบอกตลอดโดยมีผู้สูงอายุดูแลอย่างใกล้ชิด

1.2 การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์

- การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุได้รับฟัง

เยาวชนเมื่อมีความเห็นไม่ตรงกัน คือฟังเยาวชนให้เหตุผลให้จบก่อน ฟังเพื่อให้ทราบว่า เยาวชนคิดอย่างไร จากนั้นจึงมาพูดคุยกัน เพราะผู้สูงอายุมองว่า ถ้าไปขัดจังหวะเยาวชน พวกเขาจะหมดความมั่นใจในตนเองทันที

- การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ของผู้สูงอายุต่อเยาวชน เยาวชนมองว่าผู้สูงอายุช่วยตรวจสอบเมื่อตนเองทำกิจกรรมที่ตนได้ทำว่าถูกต้องหรือไม่ ถ้าต้องปรับต้องแก้ผู้สูงอายุจะช่วยบอกช่วยสอนซึ่งเยาวชนเองรับฟังและปรับตามเพราะต้องการทำให้ถูกต้องขั้นตอนเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ ซึ่งก็มีบางครั้งที่ผู้สูงอายุให้เยาวชนเลือกปรึกษาหารือกันผู้สูงอายุจะเป็นผู้ช่วยเสนอแนวคิดให้พวกเยาวชนได้ตัดสินใจแล้วให้ลองทำถ้าสิ่งที่ลองทำเป็นที่พึงพอใจของเยาวชนก็จะสามารถดำเนินการต่อไปได้

1.3 การใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย

- การใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคายของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุใช้ภาษากับเยาวชนด้วยถ้อยคำที่สุภาพมาก เมื่อเยาวชนทำผ้าไหมในบางขั้นตอนที่ไม่ถูกต้องผู้สูงอายุช่วยชี้แนะด้วยการใช้คำที่ให้ค่อยๆแก้ไขไป ไม่มีการตำหนิติเตียนกัน

- การใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคายของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนใช้ภาษากับผู้สูงอายุที่ไม่กระโชกโฮกฮาก พูดด้วยน้ำเสียงที่เป็นมิตร

1.4 การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง

- การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่งของผู้สูงอายุต่อเยาวชนเมื่อเยาวชนทำกิจกรรมที่วางไว้ไม่ได้หรือติดขัด ผู้สูงอายุจะช่วยบอกช่วยสอนบางครั้งได้บอกเทคนิคการทำเสริมสอดแทรกไปด้วย ไม่ใช่ใช้การคำพูดในเชิงอำนาจแต่จะสาธิตในขั้นตอนนั้นมากกว่า

- การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่งของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุเมื่อต้องการความช่วยเหลือจากเยาวชน จะใช้การให้ช่วยเหลือ เช่น เหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุต้องสอดเส้นไหมใส่รูกระสวยที่เป็นอุปกรณ์การทอผ้าที่มีรูเล็กมาก ผู้สูงอายุใช้เวลาในการสอดยากเพราะรูเล็กอีกทั้งการมองเห็นไม่ค่อยดี จึงขอความช่วยเหลือให้เยาวชนช่วยสอดเส้นไหมให้ โดยไม่ใช่คำสั่ง เป็นต้น

ด้านที่ 2 การช่วยเหลือผู้อื่น

2.1 การอาสาผู้อื่น

- การอาสาผู้อื่นของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุพร้อมที่จะช่วยเหลือเยาวชนตลอดเวลาแต่อยากปล่อยให้เยาวชนได้ลองลงมือทำก่อน เมื่อเยาวชนทำไม่ได้ผู้สูงอายุจึงเข้าช่วย ซึ่งก็ให้เขาทำเท่าที่ทำได้เพราะเป็นความสามารถของเขาซึ่งบางครั้งที่วิธีการที่ไม่เหมาะสมในการทำกับเยาวชน ผู้สูงอายุจะอาสาช่วยทำให้ เช่น การย้อมสีไหมสีหมี่เนื่องจากขั้นตอนนี้มันเป็นสารเคมี ผู้สูงอายุไม่ต้องการให้เด็กสัมผัสสารเคมี เป็นต้น

- การอาสาผู้อื่นในส่วนของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนช่วยเหลือผู้สูงอายุในหลายๆขั้นตอนที่ผู้สูงอายุไม่สะดวกในการทำ เช่น การร้อยเส้นไหมใส่ช่องทอผ้าที่มีรูขนาดเล็กมากถ้าผู้สูงอายุร้อยจะใช้เวลาพอสมควรเนื่องจากสภาพการมองเห็นตามช่วงวัย หรือการช่วยยกของหนัก ยกปอຍไหม หูกไหมทอผ้าช่วยผู้สูงอายุ หรือการช่วยยกของเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นต้น

ด้านที่ 3 การเชื่อใจผู้อื่น

3.1 การให้โอกาสและการไว้วางใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ

- การให้โอกาสไว้วางใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุไว้วางใจในตัวเยาวชน

มาก โดยอธิบายและสาธิตเพียงเล็กน้อยแล้วให้เยาวชนได้ลองลงมือทำเพราะถ้าทำไม่ถูกต้องผู้สูงอายุจะคอยช่วยแก้ไขอยู่ข้างๆ คอยดูแลอย่างห่างๆ ผู้สูงอายุเชื่อมั่นในตัวเยาวชนว่าพวกเขาจะสามารถทำได้

- การให้โอกาสและการไว้วางใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนสัมผัสถึงการให้โอกาสไว้วางใจของผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเยาวชนกล่าวชัดเจนว่า ผู้สูงอายุให้ใจเต็มที่ ไม่หวงของ กล้าที่จะหยิบผ้าไหมราคาแพงที่เอาไว้นายมาให้จับสัมผัส ส่วนการทำกิจกรรมผ้าไหมผู้สูงอายุได้ให้เยาวชนได้ใช้อุปกรณ์ของจริงทำจริง ไม่หวงของ ทำให้เยาวชนรู้สึกเป็นกันเองและไม่รู้สึกเกร็งต่อผู้สูงอายุ

ด้านที่ 4 การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี

4.1 การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย

- การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชนใน ผู้สูงอายุพูดคุยกับเยาวชนด้วยภาษาอีสาน มีการหยอกล้อกับเยาวชนทำให้บรรยากาศไม่เครียด

- การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายในส่วนของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนทักทายไหว้ ผู้สูงอายุที่เจอทุกครั้งในแต่ละวัน มีการพูดคุยสนทนาด้วยภาษาอีสาน ผู้สูงอายุยิ้มแย้มแจ่มใส เรียกชื่อกันทักทายกัน เยาวชนรู้สึกไม่เคร่งเครียด เยาวชนรู้สึกเป็นกันเองกับผู้สูงอายุ รู้สึกเหมือนเป็นญาติผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเลย

4.2 การรู้จักขอบคุณหรือขอโทษ

- การตอบรับของของผู้สูงอายุเมื่อได้รับการช่วยเหลือจากเยาวชน ผู้สูงอายุขอบใจเยาวชนเมื่อเยาวชนช่วยเหลือผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น การช่วยยกพื้หมที่หนัก การช่วยผู้สูงอายุร้อยเส้นไหมลงรูที่เล็กมาก การยกอุปกรณ์การทำผ้าไหม การส่งของ หยิบของให้ เป็นต้น ทำให้บรรยากาศในการทำกิจกรรมร่วมกันมีความรู้สึกเป็นมิตร

- การรู้จักการขอบคุณหรือขอโทษของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีสัมมาคารวะ รู้จักการขอบคุณเมื่อผู้สูงอายุชี้แนะในการทำกิจกรรม หรือในบางเหตุการณ์ที่มีความล่าช้าในการทำผ้าไหม เยาวชนขอโทษผู้สูงอายุ

4.3 การยกย่องผู้อื่น

- การยกย่องผู้อื่นในส่วนของเยาวชน ผู้สูงอายุมองเห็นเยาวชนมาทำกิจกรรมการทำผ้าไหมร่วมกันก็ประทับใจ ผู้สูงอายุมองเห็นว่าเยาวชนสามารถพัฒนากันได้ ชื่นชมในความสามารถของเยาวชนว่า ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำผ้าไหมมากพอก็สามารถเรียนรู้ได้และสามารถทำออกมาได้ดีทำได้ดี

- การยกย่องผู้อื่นในส่วนของเยาวชนในส่วนของมุมมองของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนชื่นชมผู้สูงอายุไม่ถือตัวเป็นกันเอง กล้าที่จะเดินเข้าหากล้าที่จะเดินเข้าไปถาม ผู้สูงอายุชมว่า ทำออกมาได้ดี ซึ่งเยาวชนมีกำลังใจในการทำต่อไป เป็นการเสริมแรงในด้านบวกให้กับเยาวชน

4.4 การให้กำลังใจผู้อื่น

- การให้กำลังใจผู้อื่นในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุมีอิทธิในการให้กำลังใจเยาวชนให้เยาวชนค่อยๆทำใจเย็นๆ ผู้สูงอายุให้กำลังใจทั้งหมดไม่ว่าจะสอนยังใจเย็นในการสอน การกระทำต่าง ๆ เมื่อเยาวชนได้รับกำลังใจทำให้พวกเขากล้าที่จะทำกิจกรรมให้สำเร็จได้

- การให้กำลังใจผู้อื่นในส่วนของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุได้กล่าวว่าเมื่อมีเยาวชนมาเรียนรู้อยากสืบทอดเรื่องการทำผ้าไหมถือว่าเป็นกำลังใจสำหรับพวกตนแล้ว เพราะอยากให้ผ้าไหมมัดหมี่ของอำเภอมีการสืบทอดไป

ด้านที่ 5 การยอมรับลักษณะของบุคคล

5.1 การให้เกียรติกันและกัน

- การให้เกียรติกันและกันในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุไม่ไปบังคับในตัวเยาวชนมากเกินไป ไม่บังคับว่าต้องเป็นตามที่ตนคิดตนหวัง ปล่อยให้เยาวชน เพราะถ้าไปบังคับเยาวชนมากเกินไป เยาวชนจะรู้สึกอึดอัดไม่เป็นตัวเอง

- การให้เกียรติกันและกันในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชน เยาวชนมองว่า เมื่อพูดคุยกับผู้สูงอายุต้องพูดจาสุภาพ นอบน้อม แล้วผู้สูงอายุจะไว้ใจเราและให้เกียรติเรา ผู้สูงอายุให้เยาวชนรู้สึกเป็นกันเอง และการปฏิบัติของเยาวชนกับผู้สูงอายุมีความนอบน้อมถ่อมตน

5.2 การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น

- การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่นในส่วนของผู้สูงอายุที่มีต่อเยาวชน ผู้สูงอายุมองว่า การที่เยาวชนสามารถทำได้ในเวลาที่ย่ำแย่เป็นสิ่งที่ดีแล้ว รวมไปถึงการที่ผู้สูงอายุตระหนักถึงว่าเยาวชนเมื่อเขาคิดทำอะไรจะไปขัดขวางการทำงานเขาเลยไม่ได้ ต้องลองให้เขาลองทำก่อน จะไปห้ามค้ำว่าอย่าๆ เลยยอมไม่ได้ จะทำให้เยาวชนขาดความมั่นใจ

- การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่นในส่วนของเยาวชนที่มีต่อผู้สูงอายุ เยาวชนรับรู้การทำงานของ ผู้สูงอายุในการทำผ้าไหมว่ากว่าจะทอผ้าไหมแต่ละผืนเสร็จไม่ใช่เรื่องง่าย เยาวชนรับรู้ถึงการปรับตัวของผู้สูงอายุที่พยายามปรับตัวเข้าหาเยาวชนทั้งการใช้ภาษา การพูดคุย การกระทำ ที่เป็นกันเอง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดกระบวนการการศึกษาในระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานมีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน สามารถอภิปรายผลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การจัดการกระบวนการการศึกษาในระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

1. การจัดการกระบวนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน คือ การทำผ้าไหมมัดหมี่ของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มีโอกาสพูดคุยและเรียนรู้ ในจัดกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมได้มีการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ในการทำผ้าไหมมัดหมี่จริงทำจริงจากผู้สูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับ วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2551 ; สุมาลี สังข์ศรี, 2551; อาชญญา รัตนอุบล, 2551 และ อุณา นพคุณ, 2546 ที่กล่าวไว้ว่ากระบวนการการศึกษาในระบบโรงเรียนช่วยทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และสามารถเข้าใจปัญหาของตนเองและสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้รู้จักการปฏิบัติตนตามความถูกต้องและเหมาะสมของจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนและสังคม

2. แนวคิดของ Andragogy ของ Knowles เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและเยาวชนหาความสนใจในการทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกัน โดยใช้สถานการณ์การทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างกันและกัน ในกระบวนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาการทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกันกับผู้สูงอายุและเยาวชน ในการทำผ้าไหมมัดหมี่นั้น ผู้จัดกิจกรรมได้ประเมินระดับความต้องการของผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้สูงอายุต้องการถ่ายทอดความรู้การทำผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งความต้องการดังกล่าวเกิดจากการที่ทั้งสองฝ่ายร่วมกัน กำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนกิจกรรม เนื้อหาวิธีการเรียนร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดนี้เกิดจากการพูดคุยร่วมกัน การเจรจาต่อรองบนพื้นฐานของความเคารพในลักษณะของแต่ละบุคคล

รวมไปถึงความเชื่อใจซึ่งกันและกัน โดยผู้จัดกิจกรรมคือผู้อำนวยการความสะดวกในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและเยาวชนทำกิจกรรมร่วมกันแต่ต้องอยู่ในบทบาทของการร่วมกันหาคำตอบให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มีโอกาสในการพูดคุยแลกเปลี่ยนการเจรจาต่อรองรวมไปถึงการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น

ตอนที่ 2 ผลของกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ประเพณีพื้นบ้านที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ด้านที่ 1 การสื่อสารเพื่อการรับฟังและการแสดงความคิดเห็น

การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ ผู้สูงอายุได้รับฟังเยาวชนเมื่อมีความเห็นไม่ตรงกันคือฟังเยาวชนให้เหตุผลให้จบก่อน ฟังเพื่อให้ทราบว่า เยาวชนคิดอย่างไร จากนั้นจึงมาพูดคุยกัน ส่วนเยาวชนต้องมีการรับฟังผู้สูงอายุให้จบก่อนเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ มัลลิกา คณานุรักษ์ (2547) เวลาในการสื่อสารอย่าเป็นผู้พูดฝ่ายเดียว ควรจะฟังผู้อื่นพูดด้วย โดยเฉพาะกับคู่สื่อสาร เพราะพฤติกรรมการสื่อสารที่ดีมิใช่เพื่อมุ่งสื่อสารอย่างเดียว แต่ต้องรับสารจากคู่สื่อสารเช่นกัน

การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่งของเยาวชนต่อสูงอายุ เมื่อเยาวชนทำกิจกรรมที่วางไว้ไม่ได้หรือติดขัดเยาวชนจะขอความช่วยเหลือจากผู้สูงอายุอย่างสุภาพ ผู้สูงอายุจะช่วยบอกช่วยสอนบางครั้งได้บอกเทคนิคการทำเสริมสอดแทรกไปด้วย ผู้สูงอายุจะใช้การค่อยพูดค่อยบอกไม่ออกคำสั่ง ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์ (2559) ควรมีความระมัดระวังในการเคารพซึ่งกันและกัน ในความสัมพันธ์กับผู้อื่นการสื่อสารมีความสัมพันธ์มากไม่ใช่คำสั่งเพื่อกดคนอื่น ควรใช้การขอร้อง ขอคำแนะนำ ขอความช่วยเหลือ มากกว่าการออกคำสั่ง

ด้านที่ 2 การช่วยเหลือผู้อื่น

จากปรากฏการณ์ในตัวชี้วัดนี้สะท้อนให้เห็นถึง การมีน้ำใจให้กันและกัน มีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือกันและกัน หรือแม้กระทั่งการแสดงน้ำใจในการช่วยเหลือกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนไปในทิศทางที่ดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ สมพร สุทัศน์ (2554) การรู้จักบริการในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่น สังเกตความต้องการของผู้อื่นและให้ในสิ่งที่เขาต้องการตลอดสังเกตอารมณ์ความรู้สึกเพื่อจะได้ตอบสนองให้สอดคล้องกับอารมณ์ของเขาได้ สอดคล้องกับธัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์ (2559) ที่กล่าวสรุปไว้ว่า จงเป็นผู้มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือคนอื่น แสดงความมีน้ำใจซึ่งกันและกัน

ด้านที่ 3 การเชื่อใจผู้อื่น

การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถระหว่างผู้สูงอายุและ ผู้สูงอายุและเยาวชนจะต้องมีความเชื่อใจเชื่อมั่นในกันและกันก่อนจึงจะสามารถทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงอื่น ๆ ต่อได้ การสร้างความไว้ใจให้กับผู้สูงอายุและเยาวชนเริ่มตั้งแต่การพบกันครั้งแรก การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างกัน ผู้สูงอายุเชื่อมั่นในตัวเยาวชนว่าพวกเขาจะสามารถทำได้ ทำให้เยาวชนรู้สึกเป็นกันเอง จากการไว้เนื้อเชื่อใจกันและกันทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมสุขภาพจิต (2546) ความไว้เนื้อเชื่อใจ การอยู่กับผู้อื่นอย่างมีความสุข เราจำเป็นต้องให้เขาไว้วางใจในตัวเราด้วย การให้โอกาสให้บุคคลอื่นได้ทำงานอย่างเต็มที่ถ้าเราได้รับการไว้เนื้อเชื่อใจ สนับสนุนการทำงานระหว่างกัน

ด้านที่ 4 การแสดงความจริงใจและการแสดงความชื่นชมยินดี

การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย ในประเด็นตัวชี้วัดนี้สะท้อนออกมาในส่วนของเยาวชนที่กระทำกับผู้สูงอายุมากกว่า เยาวชนทักทายไหว้ ผู้สูงอายุที่เจอทุกครั้งในแต่ละวัน มีการพูดคุยสนทนาด้วยภาษาอีสาน ผู้สูงอายุยิ้มแย้มแจ่มใส เรียกชื่อกันทักทายกัน การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายเป็นธรรมเนียมพื้นฐานความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างกันและกัน สอดคล้องกับธัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์ (2559) และ วีระพรรณ จันทร์เหลือง (2559)

การจำและการเรียนชื่อผู้อื่นได้ถูกต้อง เจ้าของชื่อจะรู้สึกภูมิใจที่เอาใจใส่ สนใจ ให้เกียรติและให้ความสำคัญต่อเขา การทักทาย เกรงใจ ปราศรัยกับผู้อื่น สร้างความคุ้นเคยก่อให้เกิดความสัมพันธ์ การยิ้มให้ผู้อื่นก่อนแสดงถึงการทอตรี มีน้ำใจ มีอัธยาศัย มีความเป็นมิตร ไม่ถือตัว มีอารมณ์ขันสร้างบรรยากาศที่ดี

การให้กำลังใจผู้อื่น ผู้สูงอายุมีอิทธิพลในการให้กำลังใจเยาวชนให้เยาวชนค่อยๆทำใจเย็นๆ ผู้สูงอายุให้กำลังใจทั้งหมดไม่ว่าจะสอนก็ครั้งก็ตาม ให้กำลังใจเยาวชนในการทำงานทำกิจกรรมของเยาวชนด้วยคำพูด การกระทำต่าง ๆ เมื่อเยาวชนได้รับกำลังใจทำให้พวกเขากล้าที่จะทำกิจกรรมให้สำเร็จได้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์ (2559) การรู้จักให้กำลังใจคนอื่น เพื่อให้ผู้อื่นรู้สึกที่เราสนใจเขาเห็นใจ การกระตุ้นให้บุคคลมีกำลังใจจะทำให้คนอื่นมีเราเป็นมิตร

ด้านที่ 5 การยอมรับลักษณะของบุคคล ประกอบไปด้วย 2 ตัวชี้วัดคือ การให้เกียรติกันและกัน และการรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น การยอมรับลักษณะบุคคลนั้นทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันลดความขัดแย้งระหว่างกันและกันได้อีกทางหนึ่ง

การให้เกียรติกันและกัน ผู้สูงอายุไม่ไปบังคับในตัวเยาวชนมากเกินไป ไม่บังคับว่าต้องเป็นตามที่ตนคิดตนหวัง ปล่อยวาง วางมือให้เยาวชนได้ลองถูกลองผิดถ้าไม่ได้จึงค่อยอาสาช่วยเหลือ เพราะถ้าไปบังคับเยาวชนมากจนเกินไป เยาวชนจะรู้สึกอึดอัดไม่เป็นตัวเอง จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุต้องให้อิสระกับเยาวชนพอสมควร เพราะเยาวชนเป็นช่วงอายุที่ไม่ต้องการการบังคับมากจนเกินไป ส่วนเยาวชนมองว่า เมื่อพูดคุยกับผู้สูงอายุสุภาพ นอบน้อม แล้วผู้สูงอายุจะไวใจเราและให้เกียรติเราจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุต้องให้อิสระกับเยาวชน ความสัมพันธ์ที่ดีนั้นการให้เกียรติซึ่งกันจะทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีสอดคล้องกับวีระพรณ จันทรเหลือง (2559) การให้ความสำคัญกับผู้อื่น ด้วยวิธีการหลายอย่างได้แก่ การพูดให้คนอื่นรู้ว่าเขาเก่งยกย่องให้เกียรติผู้อื่น การแสดงกิริยาสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน การให้สิ่งที่ดีที่สุดแก่เขาการให้โอกาสในการทำสิ่งต่าง ๆ ก่อนตัวเราเสมอถ้าทำได้ ปฏิบัติต่อผู้อื่นเยี่ยงบุคคลพิเศษการวางตัวเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ไม่แสดงอำนาจเหนือผู้อื่น ควรให้ผู้อื่นรู้สึกว่ายู่ใกล้เราแล้วสบายใจ

การเข้าใจลักษณะธรรมชาติของกันและกันจะทำให้ความสัมพันธ์ไปทางที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุมองว่าเยาวชนปัจจุบันมีความอดทนไม่มาก การที่เยาวชนทำได้เพียงในเวลาที่ยกย่องเป็นสิ่งที่ดีแล้วรวมไปถึงการที่เยาวชนเมื่อเขาคิดทำอะไรวางแผนอะไรเราจะไปขัดขวางการทำงานเลยไม่ได้ ต้องปล่อยให้เยาวชนมีการลองผิดลองถูกไปก่อนไม่ขัดจึงจะทำให้เยาวชนขาดความมั่นใจในมุมมองของเยาวชนรับรู้ถึงการปรับตัวของผู้สูงอายุที่เข้าหาเยาวชนทั้งการใช้ภาษา การพูดคุย การกระทำ ที่เป็นกันเอง การพยายามถ่ายทอดองค์ความรู้ การพยายามพูดคุยกับเยาวชนด้วยความเข้าใจในการรับรู้ความแตกต่างระหว่างกันนี้ทำให้ความสัมพันธ์ดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกันกับ กมลรัฐ อินทรทัศน์ (2547) การยอมรับลักษณะส่วนตัวหรือลักษณะเฉพาะของบุคคลตามที่เขาเป็น ให้เกียรติและเคารพ ในคุณค่าของบุคคล มีความเป็นมิตร และความอบอุ่นใจแก่ผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

ในกระบวนการจัดกิจกรรมจะต้องเน้นให้ผู้สูงอายุและเยาวชนมีโอกาสในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันมากที่สุด ซึ่งสิ่งแรกที่สุดที่ผู้จัดกิจกรรมที่จะต้องคำนึงในขั้นตอนแรกและสำคัญ คือ การสร้างบรรยากาศให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความต้องการในการเรียนรู้ร่วมกันและรู้สึกปลอดภัยในตัวชี้วัดของความสัมพันธ์ระหว่างกันสิ่งแรกที่ควรจะทำให้เกิดขึ้นก่อนคือ การไว้น้ำใจเชื่อใจซึ่งกันและกัน ถ้ามีการไว้น้ำใจเชื่อใจกัน ความสัมพันธ์อื่นๆจะตามมาเรื่อยๆ ไป นอกจากนี้ควรมีการติดตามผลหลังจากการจัดกิจกรรมและควรคำนึงถึงความยั่งยืนของความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนเนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นเพียงการสร้างจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนผ่านการจัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2547). *การพัฒนาองค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องการสื่อสารเพื่อสุขภาพ สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2546). *ความฉลาดทางอารมณ์*. นนทบุรี: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมหม่อนไหม. (2555). *ภูมิปัญญาผ้าไหมไทย*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ธัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์. (2559). *จิตวิทยากับการพัฒนาตน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บั้งอร ธรรมศิริ. (2549) *ครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ*. *วารสารการเวก ฉบับนิทรรศการวันเจ้าฟ้า*, 1, 31-40.
- มัลลิกา คณานุรักษ์. (2547). *จิตวิทยาการสื่อสารของมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- มูลนิธิสถาบันผู้สูงอายุไทย. (2560). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560*. กรุงเทพมหานคร: ไทยพับลิก้า.
- วณิชชา ณรงค์ชัย. (2556). *รูปแบบการอยู่อาศัยร่วมกันของคนข้ามรุ่นในครอบครัวผู้ย้ายถิ่นอีสาน*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรรัตน์ อภินันท์กุล. (2551). *แนวคิดและทฤษฎีที่นำรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ อารีย์กุล. (2553). *การดูแลสุขภาพและการให้คำแนะนำวัยรุ่น*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- วีระพรรณ จันทร์เหลือง. (2559). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมพร สุทัศน์ีย์. (2554). *มนุษย์สัมพันธ์ (พิมพ์ครั้งที่10)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2551). *รายงานวิจัยเรื่องแนวทางการนำความรู้เรื่องพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุรพล พยอมแย้ม. (2548). *จิตวิทยาสัมพันธ์ภาพ*. กรุงเทพมหานคร: บางกอก-คอมเทค อินเตอร์เทรด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ นอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อาชัญญา รัตน์อุบล. (2551). *การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุ้นตา นพคุณ. (2546). *กรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: Andragogy vs. Pedagogy*. New York: Association Press.